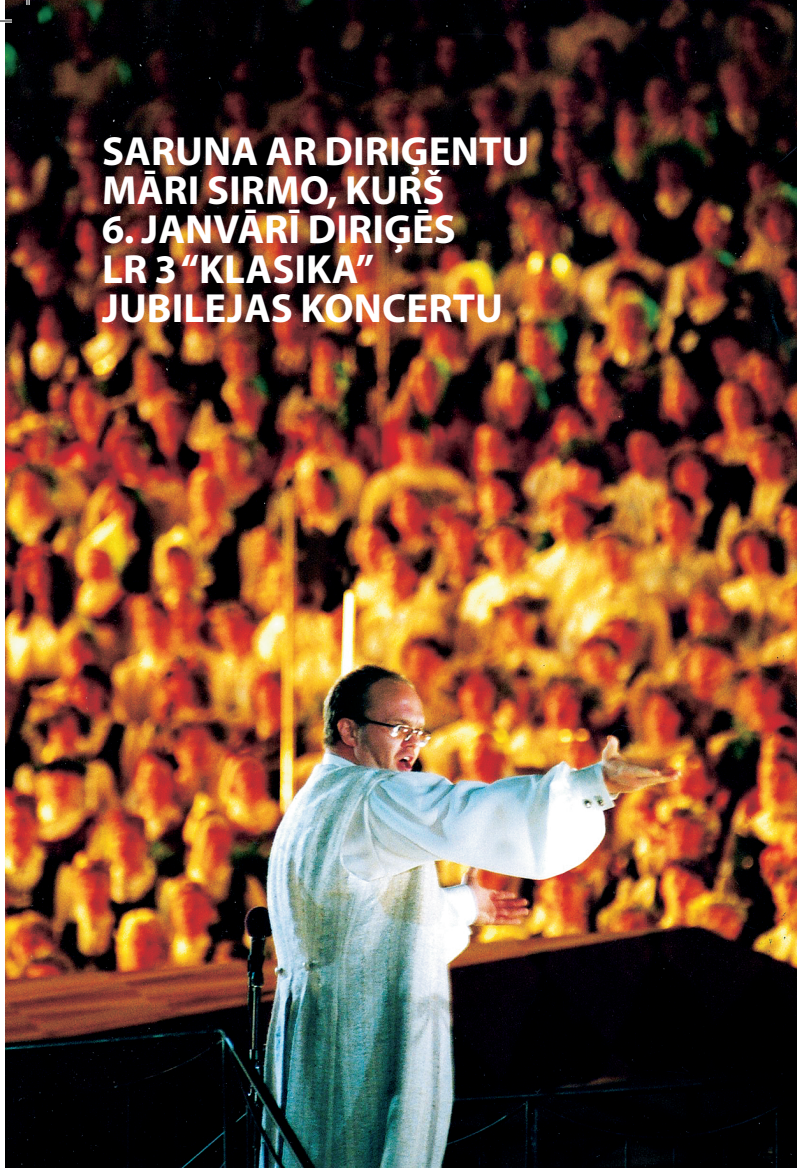

SARUNA AR DIRIGENTU MĀRI SIRMU, KUŅŠ 6. JANVĀRĪ DIRIĢĒS LR 3 "KLASIKA" JUBILEJAS KONCERTU

diriģēšanu. Dārziņskolā mācības neuzsāku, kā vairums, no pirmās klases, bet no ceturrtās. Pirms tam 1. mūzikas skolā pie Asnas Andžānes mācījos kompozīciju, nedaudz klavieres, bet mana pirmā specialitāte bija čells, ko spēlēju divus gadus. Man bija jauna un dusmīga skolotāja no Kazahijas, labs kontakts neizveidojās, čellu spēlēt nepatika un to dariju tikai stundās.

OS: Koncertā pirms pāris gadiem ar čellisti Kristīni Blaumani neietrīsējās sirds, ka tas, iespējams, varētu būt bijis arī tavs instruments?

MS: Nē, nē, es taču neesmu galīgs pajoliņš (*smieklī*), kas gandrīz pusmūžā sāk domāt par zaudētām iespējām! Taču nenoliedzami man ļoti patīk čella skanējums. Bērnībā mans ceļš uz mūziku netika kā īpaši virzīts. Sapratu, ka man patīk dziedāt, tādēļ vecāki aizveda uz mūzikas skolu, kur varēja izvēlēties – mācīties vai nu čellu, vai kokli. Automātiski atbildēju, ka spēlēšu kokli, jo nebija ne jausmas, kas tas čells tāds ir (*smieklī*)! Ģitāru nepiedāvāja, nu tad ko līdzīgu – kokli. Čells taču tikai vienbalsīgas melodijas spēlē, koklei vismaz ir akordi. Tomēr mācību daļas vadītāja atrunāja, ka kokli jau parasti tikai meitenes spēlē, tādēļ vajag čellu. Kas tas tāds? Liela vijole ar grīdā iespraustu tapu. Tāds es biju, kā no laukiem.

OS: Kas pirmais mācīja diriģēšanas pamatus?

MS: Man ar pedagogiem ir tā, ka visi nomiruši...

OS: Neuzskatīsim to par zīmi...

MS: (*smieklī*) Mans pirmais skolotājs bija Krišs Deķis, pie viņa mācījos gadu un, iespējams, biju viens no pēdējiem, kas apciemoja viņu slimnīcā, tas notika vakarā pa ceļam uz Dailes teātri, jo tolaik biju pilnībā pārņemts ar teātri. Kā brīvāks vakars, tā es biju Dailes vai toreizējā Drāmas teātri. Kad Deķis aizgāja aizsaulē, līdz skolas beigšanai nonācu pie Jura Kokara. Ja nekļūdos, tieši tovarar, kad pabeidzu skolu, viņš gāja bojā motokatastrofā. Mūzikas akadēmijā studēju pie Ludmilas Pismennajas – viņas arī vairs nav. Izņēmums ir Imants Kokars, pie kura mācījos maģistrantūrā.

OS: Vai tev izdevās gūt prieku, klasē diriģējot pie spoguļa, zīmējot ar rokām kaut kādas abstraktas figūras?

Līdz elkoņiem abrā

Orests Silabriedis

Orests Silabriedis: Mācoties Dārziņskolā un dziedot zēnu kori, reti kuram ienāk prātā, ka viņš akurāt gribēs kļūt par diriģentu. Kādas tev bija domas kā puikam zēnu kori?

Māris Sirmis: Tieši tādas pašas – ne prātā nenāca, ka būšu diriģents. Kad pēc balss lūzuma pamatskolas beigās tika paziņots, ka ir jāsāk apmācības diriģēšanā, tas bija liels pārsteigums, jo mans sapnis, protams, bija kļūt par dziedātāju. Ne vokālistu, bet kordziedātāju, jo man tiešām ļoti patika dziedāt kori. Es biju ar to aizrāvēs, man patika tā fantastiski interesantā dzīve. Piemēram, zēnu kora sadarbība ar Raimonu Paulu sniedza milzīgas iespējas, koncertbraucieni ir veduši ne tikai Padomju Savienības platuma grādos, bijām daudzviet pasaulē. Pirmais ceļojums ārpus Padomju Savienības bija brauciens uz Berlīni dziedāt ar Karelu Gotu. Neaizmirstami! Manā mūziķa ceļā viens no pagrieziena punktiem bija arī Bendžamina Britena "Spēlēsim operu "Mazais skursteņslauķis"" iestudējums, kurā izdzīvoju pat divas lomas, iepazīstot solista un aktiera pieredzi. Tolaik šķita, ka nekas nevar būt skaistāks par operu – tur apvienojas viss, kas mani tobrīd interesēja – mūzika, teātris un skatuve.

OS: Brīdī, kad uzzināji par nepieciešamību mācīties diriģēšanu, neradās jautājums – kāpēc?

MS: Es nebiju no spurainajiem, kas analizē un protestē. Ģimenē tika ieaudzināts – ja jāmācās, tad jāmācās – tāpat kā jebkurš mācību priekšmets. Iekšējas pretestības nebija, drīzāk pārsteigums, jo toreiz pat iedomāties nevarēju, ka mana dzīve reiz būs saistīta ar

MS: Nē. Pirmā reize, kad jutu ko pozitīvu kā diriģents, bija pirmajā darba vietā Ulbrokas jauktajā kori, kurp, vēl Dārziņskolā mācoties, devos palīgā Valtam Pūcem. Atšķirībā no Mediņiem Dārziņskolā tolaik mācību kora nebija, mēs mācījāmies tikai tā tehnoloģiski. Vēl tagad atceros pirmo reizi pie kora, kad dzirdi – skan pilnīgs sviests, bet nesaproti, no kura gala un ko darīt, kā šo procesu uzsākt. Tā reizi pa reizei... Gadu vadīju Kultūras darbinieku tehnikuma sieviešu kori "Avots" – man ļoti patika strādāt ar meitenēm. Tad jau nāca 1990. gada Dziesmu svētki, un pēc tiem es nodibināju "Kamēr...". Pieredzi guvu, dziedot Jura Kokara nodibinātajā kamerkori *Lauda*, nozīmīgs dzīves posms bija koris *Sacrum*, kas ļoti daudz deva manā sapratnē par mūziku.

OS: Es labi atceros to brīdi, kad tu atvadījies no *Sacrum*, sakot, ka esi nolēmis turpmāk nebūt kordziedātājs, bet būvēt sev diriģenta ceļu. Tas izraisīja lielu cieņu: cilvēks ir sapratis, kas viņam jādara.

MS: Ar *Sacrum* bija fantastisks laiks, man patika kā Andris Veismanis un Mārtiņš Klišāns strādāja – viņi bija ļoti atšķirīgi. Tas bija laiks, kad vērās vaļā robežas un kļuva pieejams milzīgs daudzums līdz tam neiepazītas mūzikas. Brīdis, kurā sāku ticēt sev kā diriģentam, bija Mūzikas akadēmijā pēc pirmā starptautiskā diriģentu konkursa Tallinā 1992. gadā. Lai iekustinātu kordinģentu nodaļu, visiem bija obligāti jāapgūst konkursa repertuārs, kas automātiski būtu eksāmens jebkuram studentam, bet trīs labākie pārstāvētu Latviju konkursā Tallinā. Kad beidzu Dārziņskolu, nodaļas vadītāja

mani bija raksturojusi kā ļoti aktīvu organizatoru. Ne vairāk. Es biju aktīvs cilvēks, kam patika veidot pasākumus, izrīkot un darboties. Mūzikā neviens īpašas cerības neloloja – salīdzinot ar klasesbiedriem, kuriem noteikti bija lemts kļūt par lieliem diriģentiem.

OS: Reizēm šāda situācija apvēršas pretēji.

MS: Kardināli mainījusies! Toreiz man nebija aizvainojuma par sevi nenovērtēšanu – mūzikā labi jutos, darīju, kas darāms, un viss. Ne skaudu, ne kādam ko pārmetu, man nebija nekādu mērķu vai uzstādījumu. Tādēļ prātā nenāca, ka konkursā varētu iekļūt labāko trijniekā. Mana profesore Ludmila Pismennaja varbūt nebija tik liels skatuves cilvēks kā lielākā daļa viņas kolēģu tolaik, bet viņa ļoti daudz strādāja ar saviem audzēkņiem. Tolaik rektors bija Imants Kokars, un šajā konkursā laureāti jau bija prognozēti iepriekš. Kā jebkurā lietā – ir vadošie profesori, vadošās skolas, kuras viennozīmīgi dominē, pārējie – nu tā. Domāju, ka lielākā daļa studentu tolaik tā juta. Konkursā notika brīnums, un man bija trešais rezultāts. Pirmajā vietā – Imanta Kokara audzēknis Pauls Putniņš, plānots laureāts, neviens par to nešaubījās. Otrā vietā dabūja Jura Kļaviņa students Andris Ugulis – pārsteigums. Trešajā vietā – vēl lielāks pārsteigums un otrs baltais zvirbulis – es. Ceturtajā un piektajā palika Normunds Dreģis un Guntars Prānis – Imanta un Gido Kokaru skola, pelnīti nodaļas līderi, kas visur gāja kā paraugs. Tad katedras vadība nolēma rīkot vēl vienu konkursa kārtu, lai pārbaudītu rezultātus un pārliecinātos, ka viss kārtībā, jo ceturta un piektā vieta bija ar vienādu rezultātu. Mani nedomās spīt, bet biju par to tik ļoti pārstiegt, ka acumirklī atteicos piedalīties. Ne brīdī nepretendēju braukt uz Tallinu, arī "kliķei" nejutos piederīgs. Pismennaja bija katedras vadītāja, un vērtētājiem skaidri pateica: "Ja esat jau izdomājuši, kam jābrauc, tad nevajag ākstīties un taisīt teātri!" Mācību koris uzrakstīja peticiju, Juris Vaivods kā kora vecākais gāja pie rektora runāt, ka kaut kas nav kārtībā.

Notika brīnums, un šo pašu trijotni aizsūtīja uz Tallinu. Iedomājies, cik toreiz biju pārliecināts, ka tā nav mana vieta: otrās kārtas darbus, kas jāzina no galvas, tikai reizi biju klasē izdiriģējis! Aizbraucu ar pārliecību, ka nodirīģēšu pirmo kārtu un viss ar to laimīgi beigsies. Pēc pirmās kārtas bija lielas ovācijas un uz finālu tiku kā vienīgais no Latvijas. Vēl šodien jāsaka paldies Ilzei Dzērvei un Valērijai Zelčai, kas toreiz bija Imanta Kokara koncertmeistares. Viņš pats jau bija aizbraucis mājās, jo Pauls finālā netika. Tad mēs ar abām pianistēm strādājām teju sešpadsmit stundu no vietas, jo viss bija jāiemācās nakts laikā. Nenormāls stress – kā tāds rīkts students visu darīju pēdējā brīdī. Šis notikums pirmoreiz ļāva uzticēties sev jau kādā citā pakāpē. Ar laika distanci varu teikt, ka notikušais ir apliecinājums tam, cik ļoti es pats sev toreiz neticēju.

OS: Šajā brīdī arī nolēmi pievērsties diriģēšanai?

MS: Jā, pēc aiziešanas no *Sacrum* sāku nopietnāk strādāt ar 1990. gadā dibināto "Kamer..." Uz kādu no koncertiem bija atnākusi Ausma Derkēvica, kurai kaut kas ļoti patika tajā, ko daru, un viņa uzaicināja mani strādāt uz sieviešu kori "Dzintars". Tā bija man otrā augstskola, ļoti nozīmīga skola dzīvē.

OS: Pastāsti par Ausmu – jaunākai paaudzei būtu noderīgi atgādināt, ar ko viņa tik īpaša!

MS: Manā skatījumā lielās personības mākslā tolaik bija teātra karaliene Vija Artmane un diriģentu karaliene Ausma Derkēvica, kas "sita pušu" lielāko daļu kolēģu – vīriešu. Unikālākais ir viņas spēja mobilizēt visus un strādāt ar tādu intensitāti, kādu līdz tam nebiju pieredzējis. Tik augsta limeņa prasības, tik milzīga neatlaidība un ārkārtīga mērķtiecība. Mani sugestēja arī viņas sulīgā valoda, veidojot salīdzinājumus. Nevis – skaļāk, klusāk, bet asociatīvi saistot ar sajūtām. Ar ko diži pasaules lielie diriģenti – viņi nekad nepateiks: "Spēlē vai dziedī skaļāk, klusāk!" Viņi uzbūvē tēlu gleznu, runā tēlu valodā. Tā strādāja arī Ausma, pie viņas ar to saskāros pirmoreiz.

OS: Varētu domāt, ka pirms tam tu biji tāds bezrūpīgs jauneklis, kas nodarbojas ar mūziku, un Derkēvicas iespaidā kļuvi par to Sirmo, kuru mēs pazīstam tagad – spējīgu no cilvēka izžmiegāt pēdējo sulu, bet panākt tādu rezultātu, kāds viņam ir vajadzīgs.

MS: Nezinu, vai to var formulēt gluži tā, bet ietekme nenoliedzami bijusi ļoti liela. Tāpat savu artavu devis gan Krišs Deķis, gan Juris Kokars, kas bija ārkārtīgi muzikāls. Tomēr, ja runājam par mūzikas jomu, būtiskāko pagrieziena man deva klavierskolotāja Dārziņskolā Maruta Zvirgzdiņa. Viņa bija pirmais cilvēks, kas ar mani nestrādāja kā skolotājs ar audzēkni, bet kā mūziķis ar mūziķi. Man pirmoreiz mūža netika sausi teikts – dari tagad tā vai šā, bet tika piedāvāti vairāki muzikāli varianti ar iespēju piedāvāt ideju arī no savas puses. Ja ar savu variantu varēju pārliecināt, tas tika pieņemts. Tā manā galvā bija absolūta revolūcija.

OS: Vai vari pateikt, kas ir tava pasaules priekšstatu kopuma veidotājs, kas tavu garīgo pasauli veidojis – esi lasījis, vērojis cilvēkus? Dzīves piedzīvojumi, dzīves sitieni? No kā sastāv tas, kas izveidojis tavu mūziķa spēku?

MS: Es nevaru nosaukt vienu grāmatu vai vienu iespaidu un no šodienas viedokļa pateikt, ka tas un tikai tas ir mani veidojis. Daudz ko izvērtēt lika padomju armija. Tā laikam bija tāda emocionāla un psiholoģiska trauma manā dzīvē, ka tolaik es neatgriezeniski domāju par tiem ideāliem, kuriem gribētu dzīvē piekristies. Ja runājam par kori, tad viens no ideāliem ir – piedzīvot mūzikas

Absolvējot Dārziņskolu

Ar kori "Kamer..." 1993. gadā

dzimšanu uz skatuves. Es to gribu redzēt un gribu to dzirdēt. Tas man ir ļoti svarīgi. Mani vairs nespēj pārsteigt ļoti profesionāli, skaisti, tīri, kvalitatīvi nospēlēts vai nodziedāts koncerts. Es vēlos piedzīvot šo dzimšanas brīdi, es nevaru bez tā iztikt. Man pašam ar kori tas ļoti reti ir sanācis, bet pēc tā allaž esmu tiecies.

Brīdī, kad atskaņoju Mocartu vai Brāmsu, tai jāklūst par manu mūziku, taču līdz tam nonākt nav nemaz tik vienkārši. Ir ļoti labi jāzina mūzika. Līdzīgi kā bērnībā, kad esam spēlējuši klavierēs, manā labi zināmu darbiņu, bet pirksti vienalga saskrienas, nojūk, un neko vairs nevar nospēlēt. Tad atkal apsēdies pie atvērtām notīm un stingriem pirkstiem lēnā tempā sāk visu no gala. Jāiziet visi šie etapi. Ļoti būtisks ir godīgums uz skatuves – ne tikai no manas puses, bet no katra, kas tur atrodas – vai tas būtu amatieris vai profesionālis. Šis godīgums veidojas no godīgi izdarīta darba, kad droši zini, kas tev jādara uz skatuves. Diemžēl lielākoties tā nav, arī profesionālos kolektīvos. Viņi gribot vai negribot ar laiku kļūst par tādu masu, kas mēģina kaut ko veidot, bet tomēr strādā kā masa. Mani turpretī fascinē tā enerģētiskā ķēde, kas veidojas no spēcīgu personību cilvēku kopas, kur katrs perfekti zina, par ko viņam jāatbild uz skatuves. Tur veidojas kaut kas unikāls.

OS: Tas izskaidro to, kādēļ tev ir svarīgi ar katru dziedātāju satikties atsevišķi?

MS: Tikai tā! Var jau ņirgāties un teikt: "Man būs te Sirmajam jāatdzied?" Bet tā jau nav atdziedāšana. Varu uzdot pretjautājumu – jūs taču pie ārsta arī neejat divatā? Nu nevar izārstēt divus uzreiz! Tāpat ir vokālajiem pedagogiem, un manos koros strādā divi. Viņiem vajag uzticēties gluži kā savai mammai, kā ārstam. Nevar izārstēt, ja tu ej ar neticību un aizdomām. Tāpat ar dziedāšanu. Ir citas kvalitātes darbs, ja esi tiecies atsevišķi ar katru, izgājis cauri materiālam kopā. Tad var slīpēt ansambli, veidot nianses. Citādi nonivelē to spilgtumu, ko katrs individuāli var radīt, sāk dziedātājus

pielīdzināt vienu otram. Man ļoti patik šis individuālais darbs. Kontakts ar dziedātājiem veidojas pilnīgi citādāks. Ja kaut ko nevari izdarīt, cilvēkam pirmā aizsargreakcija ir kā ezim: uzreiz izlec adatas ārā, kaut kādus attaisnojumus sāk meklēt. Kad individuāli strādā, cilvēks pats saprot, ka viņam pašam būs vien jāizdara, jo neviens to viņa vietā nedarīs.

OS: Vai nav tā, ka cilvēki nāk pie tevis ar sirds drebēšanu?

MS: Domāju, ka pirmajā reizē tas vienmēr tā ir. Ja man vajadzētu vienam pašam dziedāt, es arī noteikti uztrauktos! Bet tas jau vairāk notiek cilvēka galvā, kad viņš izdomā, ka jāuztraucas. Tāpat kā pie zobārsta – aizejam, sēžam, trīcam, bet, kad viss garām, saproti, ka nebija nemaz tik traki. Vispār – ko nozīmē neuztraukties? Ja cilvēkam nav dabiska uztraukuma, viņš nav mākslinieks, tad nemaz nedrīkst uz skatuves kāpt! Jautājums – kādā mērā un kādās robežās. Protams, man ir bijusi saskarsme ar cilvēkiem, kuru uztraukums ir tādā pakāpē, ka viņi nespēj neko paši izdarīt.

OS: Ko tu dari tādā gadījumā?

MS: Ja tā ir arī otro un trešo reizi, ceturtajā meklējam citus veidus un ceļus, kaut vai pastrādājot kopā.

OS: Kāds ir tavs priekšstats par to, kādam tīri vokāli jābūt korim? Kādi ir svarīgākie skanējuma parametri?

MS: Man nācies uz šo jautājumu atbildēt ļoti daudzās intervijās no Eiropas līdz Japānai un Amerikai. Daudzviet pasaulē runā par īpašo Latvijas kora skaņas fenomenu. Manuprāt, ļoti lielu lomu spēlē mūsu ģeogrāfiskais stāvoklis un atrašanās krustcelēs. Mēs saprotam, ko nozīmē slāviskā emocija, pat mākam tām atvērties; ļoti labi zinām, ko nozīmē skandināviskais atturīgums, eksaltētais vēsums un distance. Pazīstam arī ģermānisko pedantismu, eiropeisko

Ar Paulu Putniņu padomju armijā

Ar komponistu Džonu Taveneru

precizitāti. Ja paskatāmies apkārt: igauņi tuvāki skandināviem, lietuvieši dziedāšanas manierē vairāk uz poļiem un slāviem. Latvija ir fenomens. Man patīk liels kora sastāvs: ja tu viņu kop, vari dabūt visu – no kvarteta dziedājuma līdz pilnskanīgam *fortissimo*. Ideāls ir no liela kora panākt to smalko kamer muzicēšanas tradīciju pamatu, arī lielā sastāvā smalki jūtot vienam otru.

Šoruden Ņujorkā koris "Latvija" dziedāja vienā koncertā ar slaveno *The Hilliard Ensemble*, kura vīri jau novecojuši un palicis tikai slave nāis vārds, ne kvalitāte. Koris tik ļoti atšķīrās – un tieši tādēļ, ka angļi dzied ļoti auksti, bet no latviešiem plūda tāds mīlums. Angļiem it kā arī nav šis pārmērīgais *vibrato*, kas raksturīgs daudzviet pasaulē, arī viņiem ir pataisns tonis, tomēr pāri tam – emocionāls tukšums. Tad es sapratu, kāpēc mūsu koris tik ārkārtīgi slavēja un novērtēja, jo šķita, ka dziedot viņi paver citu pasauli. Liela loma Latvijas kordziedāšanas tradīcijas veidošanā bijusi Imanta Kokara skaņas izjūtai korī *Ave Sol*. Ja par skaņu korī "Kamēr...", tad nozīmīgi ir tas, dziedātāji ir jauni, stāv dzīves sākumā, viņos ir tāda tīrība un godīgums, viņi ir tik svaigi un nenoguruši. To es jūtu arī skaņā. Tas ir mans skaņas ideāls.

OS: Strādāšanas procesā tu vairāk palaujies uz rokām vai vārdos pasakāmo?

MS: Abējādi. Tas ir viens no iemesliem, kādēļ, aizejot pie citiem kolektīviem, reizēm "aplaužos". Pirmais ir šoks, ka īsti nevaru gleznot ar rokām, ka viņiem ir citāda izpratne par to, kā notiek muzicēšanas

process. Laimīgākie brīži uz skatuves ir tad, kad vari ar rokām kā pindzelēm gleznot un tevi saprot no vissmalkākās žesta nianšes. Valsts korī, ja vien zina materiālu, dzied tiešām tā, kā tu rādi. Procesu ar "Kamēr..." es varētu salīdzināt maizes gatavošanu – jo labāk miklu izmīcīsi, jo labāks būs rezultāts. Bieži vien, strādājot ar kādu mūziku, līdzās ir pilnīga ekstāze un absolūta šī skaņdarba nišana. Tev jāizmaļas tam cauri, tikai pēc tam būs rezultāts.

OS: Dziedātāji pārdzīvo līdzīgas sajūtas kopā ar tevi?

MS: Katram ir jāiziet tam cauri, citādi kaut kas beigu beigās nefunkcionēs.

OS: Pārfrāzējot – bez elles nav šķīstītavas?

MS: Jā. Taču tas nav apzināts mērķis, tas notiek pats no sevis. Ne velti saka – ja pirms koncerta ir veiksmīgs mēģinājums, neizdodas koncerts. Es to nevaru izskaidrot, bet kaut kas ar cilvēku psihi tiešām notiek. Ir gadījušies drausmīgi mēģinājumi, kuros esi novests līdz izmisumam un sāk pārdomāt, vai drīkstī ar šo kolektīvu vispār iziet uz skatuves un kavēt atnākušo cilvēku uzmanību? Tad pēkšņi notiek brīnums. Vai arī otrādi – bijis veiksmīgs darbs un koncerts – nē. Laikam ejot, saprotu, ka visu laiku būs no kalna lejā, no kalna lejā. Man ļoti grūti ir pieņemt Rietumeiropā pieredzētās darba metodes – atbrauc, tajā pašā dienā mēģinājums un vakarā koncerts. Es īsti tam visam neticu. Protams, tas var būt profesionāli un kārtīgi izdarīts, bet satura ziņā es tam neticu. Būtībā ar ko atšķiras amatieris no profesionāla cilvēka – profesionālim ir ātrāks mācīšanās temps. Dziļumu izjūt kā viens, tā otrs, jo cilvēks paliek cilvēks. Viņam ir jāizrūgst tas process. Pēc vecām metodēm raudzētai un ceptai maizei garša vienmēr būs citāda nekā rūpnicā gatavotajai.

OS: Pats esi maizi mīcījis? Tā nav tikai metafora?

MS: Protams! Es domāju, ka plaša starp akadēmisko mūziku un vienkāršo klausītāju ļoti lielā mērā veidojas tā: aizej uz profesionāla kolektīva koncertu, paskaties uz tām sejm un piedzīvo totālu vilšanos. Vienalga, kas tā būtu par mūziku, to taču nevar nejst, ar kādu attieksmi tas uz skatuves notiek.

OS: Vai pie savu roku plastikas esi īpaši strādājis, izkopies?

MS: Nekad neko neesmu iestudējis pie spoguļa. Varbūt vajadzētu...

OS: Tāpat žesti ir tavas domāšanas redzamā daļa?

MS: Jā. Tas ir dabas dots talants, tur nav mana nopelna. Labi, kāds tur talants... Tomēr ļoti bieži arī izjūtu, ka vajadzētu pie tā spoguļa padirīģēt. Tādēļ arī aizbraucu uz Austriju mācīties, jo izjūtu vajadzību pēc attiecībām – pedagogs un audzēknis. Es visu laiku esmu pedagogs, man visu laiku jāstrādā, jāvada procesi, tādēļ gribas nostāties kādreiz uz podesta, lai kāds labs pedagogs vienkārši pateiktu – tagad dari tā. Mainīties lomām, lai laiku pa laikam kāds sadotu pa ausīm un atjaunotu domāšanu.

OS: Liekam sludinājumu – Māris Sirmais meklē repetitoru!

MS: Jā! (*smiekli*)

OS: Kādi tev ir enerģijas koncentrēšanas avoti? Atdeve milzīga, un cilvēki, lai kā tu viņus mīlētu, paņem ļoti daudz enerģijas. Kur tu tiec pie jaunām rezervēm?

MS: Arī par to nekad nedomāju, man nav tādu. Mūzika pati dod šo enerģiju. Ir brīži, kad kaitina, negribas strādāt, bet te atkal ir tas mīcīšanas jautājums. Vienkārši tik ilgi mīcies pa šo skaņdarbu, ka piespiedu kārtā iemīli to. Tas varbūt ir arī tāds neapzināts sports. Es, piemēram, nevarētu diriģēt tikai to, kas pašam ļoti patīk. Tas ir ļoti liels pārbaudījums, ko dzīve reizumis piedāvā. Kā jebkuram – darīt darbus, kas nav mīli. Mums vienkārši tie ir jādara.

OS: Vari nosaukt kādu skaņdarbu, kas tā nācis? Nesauksim varbūt Latvijas komponistus!

MS: Es nedrīkstu to teikt (*smiekli*). Ir taču pietiekami daudz pasūtījuma darbu no rietumiem. Te ir tas fenomens, ka brīdī, kad tam izlauzies cauri, paiet kāds laiks, kādreiz pat esi nodiriģējis koncertu, un pēkšņi nonāk rokās ieraksts no šī koncerta. Vai tiešām es to diriģēju? Tik skaista mūzika! Vērtējumos vispār esmu ļoti atturīgs, neesmu no tiem, kas, saņemot notis, uzreiz pasaka – ģeniāli vai fui. Esmu iemācījies tā nedarīt. Lielākā daļa reaģē uzreiz, it īpaši korī. Valsts korim tādos gadījumos saku: "Jūs esat profesionāli

cilvēki, jums jāvar jebkas! Jūsu uzdevums dažkārt ir nodziedāt labāk, nekā šī mūzika, iespējams, pelnījusi”.

OS: Vai tu mēdz arī komponistus pamācīt, ka šeit derētu saīsināt, tur pārcelt, šo posmu ielikt šeit?

MS: Jā, ir bijuši gadījumi, bet es neesmu kā Imants Kokars milzu kupīras taisījis. (*smiekli*) Laimes sajūta ir, sastopoties ar mūziku, kurā nekas nav jāizdomā. Viss notiek vienkārši. Man tas ir pirmais rādītājs, ka tā ir ļoti laba mūzika. Tad jūtos ļoti dabiski un organiski. Ir reizes, kad jūti – forma buksē; sāc kaut ko mākslīgi veidot. Viss it kā izskan, un zālē neviens pat īsti nepamana. Arī kritiķi saka, ka ļoti labi, bet man pašam nemaz tā neliemas. Mans viedoklis bieži ir ļoti atšķirīgs no tā, kā domā mūziķi, bet īpaši kritika. Manuprāt, ir ļoti svarīgi apzināties: ja tu kā vadītājs strādā ar savu kolektīvu un gribi attīstīties, tu nekad nevarēsi vienmēr parādīt sevi tik labi, lai visi sistu plaukstas un teiktu – tas bija lieliski! Ja tu gribi attīstīties, tev jāreķinās ar iespēju zaudēt kritiķa vai publikas acis. Tas var neatstāt tādu iespaidu, citi teiks, ka šī mūzika viņam īsti ļoti nepieņem, viņš nav vēl tai gatavs... Un kas par to? Tā ir izaugsme priekš manis! Ja nebūtu gājis šo ceļu, es varbūt nebūtu sasniedzis to, kur šodien esmu. Paldies Dievam, ka tāds dzinulis ir! Šie lielie, sarežģītie skaņdarbi, ko esam savulaik ar “Kamēr...” iestudējuši, kaut vai Maijas Einfeldes “Pie zemes tālās”. Tas prasīja gadu intensīvu darbu, ne tikai mūzikā – tieši rūgšanas procesā. Un tikai pāris reižu ir izdevies nodziedāt tā, ka es sajūtu to trīsuļojošo, virmojošo gaisu, kas ir šajā opusā. Visu, kas ir tekstā, arī naidu, kas gāzies kā lavīna, tad esmu jutis no katra cilvēka kolektīvā.

OS: Tev ir diezgan liela pieredze ar orķestri, arī to esi rokām un sajūtām iztaustījis.

MS: Negribu pārspīlēt. Ir bijusi patīkama iespēja strādāt ar visiem Latvijas orķestriem, lielākoties ar Nacionālo [simfonisko orķestri] un Liepājas orķestri. Ļoti spilgtas sajūtas palikušas atmiņā no kādām īpašām reizēm. Ar Liepājas orķestri tas bija Kančēli “Stikšas” ieraksts Anglijai, kas tika ļoti labām kritikām novērtēts. Ieraksts notika Doma baznīcā ar specifisku akustiku un ne tiem ērtākajiem apstākļiem. Vismazāk iespēju akustiski saprast kopskaņu, Domā ir, atrodoties diriģenta vietā. Strādājot saprotu, ka nevaru tā vienkārši klausīties, cik drausmīgi skan, ir neatlaidīgi jādara, lai pat tajā

diriģenta atrašanās punktā skanētu šķietami labāk. Toreiz nostrādājām trīs stundas ilgāk nekā bija orķestrim paredzēts, bet neviens no orķestrantiem neprotestēja. Turklāt strādājām naktī, lai nebūtu lieku apkārtnes trokšņu. Man šķiet, ka viņi bija paši tik ļoti ar to visu aizraušies, tas tiešām bija kaut kas fenomenāls.

Ļoti laba pēcsajūta par Kančēli darbu *Do not grieve*, kas izskanēja ar Egila Siliņa solo. Tāda veida mūzikas atskaņojums, kur tēma vai tās vadlīnijas vijas cauri visām instrumentu grupām un no jebkura instrumenta vai jebkura solista vai grupas jāsasniedz visaugstākā līmeņa kvalitāte, tas parasti ir visgrūtākais uzdevums mūsu orķestriem. Kā tu iesāc skaņu, kā tu šo tēmu padod tālāk nākošajam. Tas vijīgais, zīdainais motīvs, tā nepārtrauktība, kas caurauž skaņdarbu. Tā domas virzība, kad visiem jādoma vienā virzienā, tas tiešām ir ļoti grūti. Arī Perta mūzikai tas raksturīgi – garās pauzes jāpadara par mūziku, lai tās nav tukšas. Tik ļoti gandarīts par *Do not grieve* kā Kančēli es nebiju, viņš gan bija vienkārši laimīgs. Jau atsūtījis ziņu, ka gaida brīdī, kad mēs būsim gatavi šo darbu ierakstīt.

Liels pārbaudījums man bija Bernsteina Mesa Dailes teātri ar Nacionālo simfonisko orķestri. Tas ir ļoti sarežģīts darbs no klasikas līdz džezam, popam, rokam un blūzam. Iestudējumā piedalījās dažādu jomu mūziķi ar pilnīgi atšķirīgu manieri, tradīcijām un pieredzi, un tas viss bija jādabū kopā. Grūti, bet ārkārtīgi interesanti. Arī Onegēra “Žannas d’Arkas” iestudējumā, kurā, pateicoties talantīgiem cilvēkiem, mēs spējam iziet no vislielākajiem radošajiem strupceļiem. Bija ļoti liels gandarījums strādāt ar *Sinfonietta Rīga*, ierakstot Sergeja Jēgera solodisku. Trijām dienām plānoto darbu izdarījām vienā dienā – tik ātri un tik ārkārtīgi pozitīvi! Jaukā atmiņā arī koncerts ar čellisti Kristīni Blaumani.

Ar Gidonu Krēmeru

Es ļoti priecājos par dzīves piedāvātajām iespējām strādāt arī šādā veidā. Ir skaidrs viens: ja mans mērķis būtu veidot savu dzīvi bez konkrētas piesaistes kādam kolektīvam un kļūt pilnīgi patstāvīgam, vajadzētu veidot pavisam citādu karjeru. Vajadzētu visam pārvilkt svītru, kā to darījis Ainārs Rubiķis, mērķtiecīgi ejot savu ceļu. Viņš vēl ir starta pozīcijā, bet starts bija labs. Vēlu viņam veiksmes! Bet tā nav mana misija. Kad aizbraucu strādāt ar citiem kolektīviem, melotu, ja teiktu, ka ir liels gandarījums. Man vairāk gandarījumu rada prieks satikties ar jauniem cilvēkiem, sajūt jaunas vēsmas, enerģijas. Tāda bija iespēja Vīnē, jau otrreiz pasniedzot meistar-kursus apmēram simt divdesmit diriģentiem, ar kuriem strādāju desmit dienas. Tas ir drausmīgs darbs, četrpadsmit stundu mēģinājumi ik dienu ar dažādu sastāvu korīem, ansambļiem. Tur redzu to milzīgo atšķirību, kā mēs strādājam šeit, Latvijā, un kā profesionāli cilvēki strādā tur. Es negribu veidot savu karjeru pēc Eiropas standartiem, kad smaidi tur, kur negribas smaidīt, un visus lieli – cik fantastiski bija! Man stāstījuši slaveni dziedoņi, ka nepatīkamākais brīdis šajā glancētajā virskārtnā, kas visu laiku jātur gatavībā, ir, piemēram, pēc nodziedātas izrādes Ņujorkas *Metropolitan* vai Vīnes operā. Kāda kolēģa uzstāšanās bijusi pilnīga neveiksme, bet pienāk mecenāts un apber komplimentiem arī viņu. Tad tu domā, blāviens, kāda tad vispār ir vērtību skala? Tad labāk neteikt neko! Lūk, tas man liek būt piesardzīgam. 🎻